

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Adroddiad ar weithredu cynigion Comisiwn y Gyfraith

2024-2025

Chwefror 2025

“A thrwy gyngor a chytundeb y doethion a ddaeth yno, archwiliwyd yr hen gyfreithiau, gadawyd rhai ohonynt i barhau, diwygiwyd eraill, a dilëwyd eraill yn gyfan gwbl, a gosodwyd rhai eraill o’r newydd.”

Llyfr Iorwerth 1240

Rhagarweiniad

1. Mae Deddf Comisiynau'r Gyfraith 1965, fel y cafodd ei diwygio gan Ddeddf Cymru 2014, yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i adrodd yn flynyddol i Senedd Cymru ar y graddau y maent wedi gweithredu cynigion Comisiwn y Gyfraith Cymru a Lloegr sy'n ymwneud â materion datganoledig.
2. Dyma'r degfed adroddiad o'r fath; mae'n ymdrin â'r cyfnod o 15 Chwefror 2024 i 14 Chwefror 2025 ac yn rhoi diweddariadau ar y cynnydd a wnaed ar amryw o faterion a fu'n destun argymhellion Comisiwn y Gyfraith. Mae'r diweddariad hwn a'r cynnydd a nodir yn dangos gwerth cynigion Comisiwn y Gyfraith i waith Llywodraeth Cymru.

Cwmpas yr adroddiad

3. Mae adran 3C o Ddeddf Comisiynau'r Gyfraith 1965 yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i adrodd yn flynyddol i Senedd Cymru ar y graddau y mae cynigion Comisiwn y Gyfraith Cymru a Lloegr wedi eu gweithredu yn ystod y flwyddyn dan sylw.
4. Fel y pennir gan y Ddeddf, mae'r adroddiad hwn yn ymdrin â chynigion Comisiwn y Gyfraith sy'n ymwneud â materion datganoledig sydd wedi eu gweithredu yng Nghymru yn ystod y flwyddyn, a chynigion sy'n ymwneud â materion datganoledig nad ydynt wedi eu gweithredu, gan gynnwys cynlluniau i weithredu a phenderfyniadau i beidio â gweithredu cynigion.
5. Mae'r adroddiad yn ymdrin ag adroddiadau Comisiwn y Gyfraith Cymru a Lloegr i'r graddau y maent yn ymwneud â materion a ddatganolwyd i Gymru.

Cynigion sydd wedi eu gweithredu

Cerbydau Awtomeiddiedig ([LC404](#))

6. Ar 23 Ebrill 2024, cytunodd y Senedd ar [Gynnig Cydsyniad Deddfwriaethol](#) ar gyfer yr hyn a ddaeth i fod yn [Ddeddf Cerbydau Awtomeiddiedig 2024](#), ar ôl i Lywodraeth Cymru sicrhau newidiadau i'r darpariaethau er mwyn adlewyrchu'r setliad datganoli yn well. Mae'r Ddeddf yn gweithredu argymhellion yr adolygiad pedair blynedd o reoleiddio cerbydau awtomeiddiedig a gynhaliwyd ar y cyd gan Gomisiwn y Gyfraith Cymru a Lloegr a Chomisiwn y Gyfraith yr Alban. Mae'n

gosod y fframwaith cyfreithiol ar gyfer defnyddio cerbydau hunan-yrru yn ddiogel ym Mhrydain. Rydym yn gweithio gyda Llywodraeth y DU ar gynlluniau i ddefnyddio'r pwerau newydd yn y Ddeddf.

Cynigion nad ydynt eto wedi eu gweithredu

Rheoleiddio Diogelwch Tomenni Glo yng Nghymru ([LC406](#))

7. Ar 9 Rhagfyr 2024, cyflwynwyd [Bil Tomenni Mwyngloddiau a Chwareli Nas Defnyddir \(Cymru\)](#) i'r Senedd gan y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig.
8. Wrth ddatblygu'r Bil, rhoddwyd ystyriaeth i gasgliadau Comisiwn y Gyfraith ynghylch diffygion y fframwaith deddfwriaethol presennol a gweithredwyd rhai o'i argymhellion. Bydd y Bil yn sefydlu cyfundrefn newydd i amddiffyn lles pobl, i ddiogelu cymunedau ac i warchod seilwaith hanfodol Cymru drwy sefydlu corff cyhoeddus newydd a rhoi iddo swyddogaethau o ran asesu, cofrestru, monitro a rheoli tomenni.
9. Ar adeg yr adroddiad hwn (Chwefror 2025), roedd y Bil yng Nghyfnod craffu 1 y Senedd. Yn ystod y cyfnod hwn bydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd, a Seilwaith, y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad a'r Pwyllgor Cyllid yn ystyried egwyddorion cyffredinol y Bil.

Tribiwnlysoedd Datganoledig yng Nghymru ([LC403](#))

10. Fel rhan o'i drydedd Rhaglen ar ddeg i Ddiwygio'r Gyfraith, cytunodd Comisiwn y Gyfraith a Llywodraeth Cymru i gynnal prosiect ar y gyfraith sy'n ymdrin â thribiwnlysoedd datganoledig yng Nghymru. Cyhoeddodd Comisiwn y Gyfraith ei adroddiad ym mis Rhagfyr 2021. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru yn ddiweddarach Bapur Gwyn [System dribiwnlysoedd newydd i Gymru](#) yn nodi cynigion ar gyfer diwygio tribiwnlysoedd datganoledig, gan dynnu ar adolygiad Comisiwn y Gyfraith a'i argymhellion ar gyfer diwygio, ynghyd ag argymhellion y Comisiwn ar Gyfiawnder yng Nghymru, a gyflwynodd ei adroddiad ym mis Hydref 2019. Cyhoeddwyd [crynodeb o'r ymatebion i'r Papur Gwyn](#) ym mis Ionawr 2024.
11. Mae gwaith helaeth i ddatblygu'r ddeddfwriaeth sydd ei hangen i weithredu'r rhaglen i ddiwygio tribiwnlysoedd datganoledig yn dal i fynd rhagddo.

Lesddaliadau a chyfundaliadau preswyl (LC392)

12. Ym mis Mai 2024 pasiodd Senedd y DU [Ddeddf Diwygio Lesddaliad a Rhydd-ddaliad 2024](#), sy'n gymwys i Gymru a Lloegr. Unwaith y caiff ei gweithredu, bydd yn deddfu amryw o argymhellion Comisiwn y Gyfraith ar ryddfrenio lesddaliadau. Mae'r pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth sydd eu hangen cyn gweithredu'r Ddeddf wedi eu rhannu rhwng yr Ysgrifennydd Gwladol a Gweinidogion Cymru. Mae'r rhan fwyaf o'r pwerau rhyddfrenio, megis y rheini sydd eu hangen i bennu cyfraddau cyfrifo'r premiwm rhyddfrenio, yn ogystal â'r pwerau i gychwyn darpariaethau'r Ddeddf, yn nwylo'r Ysgrifennydd Gwladol.
13. Mae Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi ei bwriad i gyflwyno rhagor o ddeddfwriaeth ddrafft ac i ddeddfu argymhellion pellach Comisiwn y Gyfraith ar ryddfrenio, yr hawl i reoli a chyfundaliad, tua diwedd 2025. Rydym yn cydweithio â Llywodraeth y DU i sicrhau y caiff y diwygiadau pellach pwysig hyn eu cymhwyso i Gymru hefyd.

Cyfraith Etholiadol (LC389)

14. Ym mis Tachwedd 2024 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru fersiwn ddrafft o [Orchymyn Senedd Cymru \(Cynrychiolaeth y Bobl\)](#) ar gyfer ymgynghori, i gefnogi ein nod mwy hirdymor o foderneiddio cyfraith etholiadol. Daw hyn ar ôl pasio dwy Ddeddf ddiwygio bwysig, [Deddf Senedd Cymru \(Aelodau ac Etholiadau\) 2024](#) a [Deddf Etholiadau a Chyrff Etholiadol \(Cymru\) 2024](#). Mae'r Gorchymyn hwn yn cydgrynhoi ac yn llwyr ddiweddarau'r rheolau ar gyfer cynnal etholiadau i'r Senedd am y tro cyntaf er 2007 – ac yn Gymraeg a Saesneg am y tro cyntaf erioed.

Cyfraith cynllunio yng Nghymru (LC383)

15. Cyflwynodd Comisiwn y Gyfraith ei adroddiad ar Gyfraith Cynllunio yng Nghymru yn 2018, gyda'r nod ganolog o symleiddio a moderneiddio'r gyfraith yn y maes. Nododd Llywodraeth Cymru ei barn ar bob un o'r argymhellion yn yr adroddiad yn ei hymateb terfynol i'r Comisiwn yn 2020. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i gyflwyno Bil i gydgrynhoi cyfraith cynllunio.
16. Gwnaed cryn gynnydd yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn gan fod y prif Fil cydgrynhoi a'i ddogfennau ategol yn agos at fod yn barod ar gyfer eu cyflwyno i'r Senedd. Bydd yr ymarfer cydgrynhoi yn arwain at Fil sylweddol iawn (rhyw 420 o dudalennau ymhob iaith). Bydd angen gwneud cyfres o ddiwygiadau a diddymiadau canlyniadol i ddeddfiadau eraill hefyd, yn ogystal â gwneud

darpariaethau trosiannol ac arbedion penodol. Yn hytrach na chynnwys y materion hyn mewn Atodlen i'r prif Fil, rydym yn gweithio ar ail Fil "darpariaethau canlyniadol". Y bwriad yw cyflwyno hwn i'r Senedd ar yr un pryd â'r prif Fil, fel bod y Senedd yn gallu ystyried y darlun cyflawn. Bwriad gwneud hyn yw sicrhau bod y darpariaethau o sylwedd (a'r rhai a ddefnyddir amlaf) yn rhydd o Atodlenni hirfaith o ddarpariaethau canlyniadol a throsiannol. Dyma a wnaed y tro diwethaf i gyfraith cynllunio gael ei chydgrynhoi ym 1990.

17. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyflwyno'r Biliau cyn diwedd tymor y Senedd hon, ac mae'r Cwnsler Cyffredinol wedi cadarnhau yn ddiweddar ei bod yn debygol mai ym mis Medi 2025 y bydd hyn.
18. Mae'r gwaith o ddatblygu'r is-ddeddfwriaeth i gefnogi gweithredu'r Biliau eisoes wedi dechrau, er enghraifft, cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar reoliadau newydd i ddiogelu coed a choetiroedd, sydd i ddod i rym yr un pryd â'r Bil, gan ddod i ben ar 14 Chwefror 2025.

Galluedd Meddyliol ac Amddifadu o Ryddid ([LC372](#))

19. Dim adroddiad pellach.

Gwasanaethau Tacsî a Cherbydau Hurio Preifat ([LC347](#))

20. Mae swyddogion yn parhau i gydweithio â rhanddeiliad ar ddatblygu safonau a phecyn hyfforddi ar gyfer y sector tacsîs a cherbydau hurio preifat. Mae'n debyg y bydd y rhain ar gael i'w defnyddio'n wirfoddol yn fuan yn 2026 cyn cael eu gwneud yn fandadol yn ddiweddarach. Bydd y Prif Weinidog yn gwneud cyhoeddiad ynglŷn â rhaglen ddeddfwriaethol blwyddyn olaf y Senedd cyn toriad haf 2025.

Cynigion nad ydynt i'w gweithredu

21. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi gwneud unrhyw benderfyniadau i beidio â gweithredu cynigion mewn adroddiad gan Gomisiwn y Gyfraith yn ystod y cyfnod adrodd hwn.

Prosiectau Comisiwn y Gyfraith yn awr ac yn y dyfodol

Cyfraith amaethyddiaeth yng Nghymru

22. Ers yr adroddiad diwethaf mae Gweinidogion Cymru wedi gofyn i Gomisiwn y Gyfraith ystyried a ellid moderneiddio, symleiddio a gwneud y gyfraith ar amaethyddiaeth yng Nghymru yn fwy hygyrch drwy gydgrynhoi a chodeiddio, a sut y gellid gwneud hynny. Dechreuodd y prosiect hwn yng ngwanwyn 2024 ac ar y dechrau disgwyliad iddynt adrodd arno yng ngwanwyn 2025. Yn fwy diweddar cytunwyd y caiff yr adroddiad ei gyhoeddi yn yr hydref 2025. Gofynnwyd i'r Comisiwn ystyried:

- pa ddeddfwriaeth allai fod yn rhan o god y gyfraith ar amaethyddiaeth yng Nghymru;
- pa newidiadau neu addasiadau technegol i'r gyfraith sy'n ddymunol neu'n angenrheidiol er mwyn symleiddio, moderneiddio a rhoi gwell trefn ar y gyfraith i ffurfio cod o'r fath.

23. Gan mai'r bwriad ar hyn o bryd yw mai ar ffurf prosiect cydgrynhoi y byddai unrhyw waith yn digwydd yn y dyfodol, ni fydd Comisiwn y Gyfraith yn ystyried awgrymu cynigion ar gyfer diwygio'r gyfraith nac adolygu sylwedd polisi amaethyddol Cymru.

Prosiectau eraill

24. Mae Comisiwn y Gyfraith yn gweithio ar amryw o brosiectau eraill ar hyn o bryd, rhai ohonynt yn ymwneud â materion a ddatganolwyd i Gymru. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fod wedi ymrwymo i weithio gyda Chomisiwn y Gyfraith i ddatblygu cynigion y mae modd eu gweithredu.